Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
mmv@eduskunta.fi

OIKEUSREKISTERIKESKUKSEN KIRJALLINEN ASIANTUNTIJALAUSUNTO MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNALLE ASIASSA: HE 101/2021 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI ELÄINTEN TUNNISTAMISESTA JA REKISTERÖINNISTÄ SEKÄ SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Viite: Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan sähköpostiviesti 24.8.2021/lausuntopyyntö

LAUSUNTO

Oikeusrekisterikeskus toimii rikos- ja sakkorekisterin rekisterinpitäjänä sekä huolehtii sakkoihin, menettämisseuraamuksiin, seuraamusmaksuihin ja muihin saataviin liittyvistä täytäntöönpanotehtävistä.

Uusi hallinnollisia seuraamusmaksuja koskevat lakiehdotukset

Lakiehdotuksessa säädettäisiin kahdesta uudesta hallinnollisesta seuraamusmaksusta, *eläinten tunnistamis- ja rekisteröintivalvonnan seuraamusmaksusta* (eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annettu laki, 36 §) ja *eläintautivalvonnan seuraamusmaksusta* (laki eläintautilain muuttamisesta, 94 a §). Oikeusrekisterikeskus toimisi seuraamusmaksujen osalta toimivaltaisena täytäntöönpanoviranomaisena ja täytäntöönpano suoritettaisiin sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Seuraamusmaksut määrättäisiin maksettavaksi valtiolle. Valvontaviranomaisen määräämät seuraamusmaksut olisivat täytäntöönpanokelpoisia vain lainvoimaisena ja täytäntöönpanokelpoisuus määräytyisi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaan. Oikeusrekisterikeskuksen näkemyksen mukaan seuraamusmaksujen täytäntöönpanoa koskevat säännösehdotukset ovat riittävän täsmällisiä.

Ehdotetun eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain 37 §:ssä säädettäisiin lisäksi *eläimen tunnistusasiakirjan mukana pitämistä ja esittämistä koskevan velvollisuuden rikkomisesta määrättävästä liikennevirhemaksusta*, jonka määräämiseen sekä sitä koskevan päätök-

sen sisältöön, tiedoksiantoon ja täytäntöönpanoon sovellettaisiin tieliikennelain (729/2018) säännöksiä. Viimeksi mainittujen säännösten perusteella myös tämän seuraamuksen täytäntöönpanosta vastaisi Oikeusrekisterikeskus. Oikeusrekisterikeskus pitää ehdotettua sääntelyratkaisua tarkoituksenmukaisena, koska liikennevirhemaksu voitaisiin määrätä kuljettajalle muun liikennevalvonnan yhteydessä ja poliisi voisi käyttää jo olemassa olevaa tietojärjestelmäänsä maksun määräämiseen ja täytäntöönpanoon ilmoittamiseen.

Valvontaviranomaisten tiedonsaantioikeus

Lakiesityksen 28 §:n 3 momentissa esitetään valvontaviranomaiselle tiedonsaantioikeutta sakkorekisteritietoihin. Säännöksen mukaan ”aluehallintovirastolla ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on lisäksi salassapitoäännösten estämättä oikeus saada maksutta välttämättömät tiedot sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitetusta sakkorekisteristä tämän lain 36 §:n mukaisen seuraamusmaksun määräämistä varten”.

Oikeusrekisterikeskus ei pidä kannatettavana lakiesityksen 28 §:n 3 momentin mukaista valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeutta sakkorekisteriin jäljempänä mainituin perustein. Oikeusrekisterikeskus esittää mainittua säännöstä poistettavaksi lakiesityksestä.

Lakiesityksen perusteluissa tiedonsaantioikeus sakkorekisteristä on katsottu tarpeelliseksi, jotta voitaisiin noudattaa kaksoisrangaistavuuden kieltoa eli varmistaa, ettei seuraamusmaksua määrätä sille, joka on samasta teosta jo tuomittu sakkorangaistukseen tuomioistuimessa.

Oikeusrekisterikeskuksen näkemyksen mukaan valvontaviranomaiselle ei ole tarkoituksenmukaista säätää tiedonsaantioikeutta sakkorekisteritietoihin. Seuraamusmaksun määräämistä rajoittaa se, että seuraamusmaksua ei voida määrätä, jos teosta on kulunut yli vuosi (lakiehdotuksen 36 § 5 momentti). Sakkorekisteriin tieto sakkorangaistuksesta päätyy vasta sen jälkeen, kun seuraamus on määrätty, joka usein tarkoittaa sitä, että seuraamuksen taustalla olevasta teosta on kulunut jo yli vuosi. Lisäksi lakiesityksen 38 §:n mukainen rikkomus voi tulla käsiteltäväksi tuomioistuimessa yhdessä muiden samalla kertaa tuomittavana olevien rikosten kanssa, jolloin seuraamuksena voi olla yhteinen vankeusrangaistus (rikoslaki 7 luku 1 §). Yhteistä vankeusrangaistusta koskevat tiedot

eivät ilmene sakkorekisteristä. Näin ollen pelkästään sakkorekisteritietojen tarkastaminen ei olisi riittävä toimenpide kaksoisrangaistavuuden kiellon noudattamiseksi.

Oikeusrekisterikeskuksen näkemyksen mukaan valvontaviranomaisella on mahdollisuus saada tieto vireillä olevista lakiesityksen 38 §:n mukaisia rikkomuksia koskevasta esitutkinnasta, syyteharkinnasta ja tuomioistuinkäsittelystä, koska käytännössä valvontaviranomainen päättää siitä, ilmoitetaanko epäillystä rikkomuksesta esitutkintaviranomaiselle. Tämä ilmenee lakiesityksen 38 §:n 2 momentista, jossa todetaan, että ”viranomainen voi jättää rikkomuksen ilmoittamatta esitutkintaviranomaiselle, jos teko tai laiminlyönti on vähäinen eikä kyseessä ole viranomaisen rajoitusten, kieltojen ja määräämien toimenpiteiden toistuva rikkominen”. Valvontaviranomaisella on siten käytännössä mahdollisuus saada oikeaaikaisesti ja riittävällä tavalla tietoa seuraamusmaksun määräämistä ja kaksoisrangaistavuuden kiellon noudattamista varten.

Edellä mainituilla perusteilla Oikeusrekisterikeskus katsoo, että valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeutta sakkorekisteritietoihin ei ole tarpeen säätää.

Mikäli valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus sakkorekisteritietoihin katsotaan edellä todetusta huolimatta tarpeelliseksi, niin Oikeusrekisterikeskus katsoo, että lakiesityksen 28 §:n 3 momentissa ja lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on kuitenkin riittävän täsmällisesti määritelty tietojen saamiseen oikeutettu taho, luovutettavat tiedot ja tietojen käyttötarkoitus.

Lakiesityksen vaikutukset Oikeusrekisterikeskukselle

Lakiesityksessä ei ole lainkaan arvioitu, kuinka paljon uusia seuraamusmaksuja tulisi vuositasolla määrättäväksi. Alkuvaiheessa ehdotetun lain ja eläintautilain muutoksen soveltamisessa painottuisivat neuvonta ja toimijoiden ohjeistaminen, jolloin käytännössä seuraamusmaksuja ei juurikaan määrättäisi. Lakiesityksen perusteella on vaikea arvioida sitä, muodostuuko Oikeusrekisterikeskukselle määrällisesti sellaista tehtävää, mikä edellyttäisi lisäresursointia. Kun seuraamusmaksujen määrän voidaan arvioida vuositasolla jäävän vähäiseksi, niin ainakin alkuvaiheessa seuraamusmaksujen täytäntöönpano toteutettaisiin Oikeusrekis-

terikeskuksessa manuaalisesti. Jos myöhemmin ilmenisi, että seuraamusmaksuja määrättäisiin vuositasolla runsaasti, asiaa jouduttaisiin arvioimaan uudelleen. Edellä mainitusta syystä Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanojärjestelmä Rajsaan tallennettaisiin vain täytäntöönpanon perustetta koskevat tiedot, mutta varsinainen täytäntöönpano toteutettaisiin manuaalisesti. Viime aikoina Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpantavaksi on esitetty useita uusia hallinnollisia seuraamusmaksuja. Riippumatta täytäntöönpanotavasta, jokainen uusi seuraamusmaksu lisää Oikeusrekisterikeskuksen henkilötyön tarvetta. Keskusteluissa oikeusministeriön kanssa on sovittu, että jokaisen uuden seuraamuslajin yhteydessä arvioidaan sen täytäntöönpanosta aiheutuvan lisähenkilötyön määrä, vaikka lisähenkilötyön määrä yhtä uutta seuraamuslajia kohti olisi vähäinen. Kun uusia seuraamuslajeja tulee jatkuvasti lisää, Oikeusrekisterikeskuksen lisähenkilötyön tarvetta on tarpeen arvioida pidemmällä aikajaksolla viraston tulosohjausmenettelyssä. Tällä perusteella nyt arvioidaan, että esitettyjen uusien seuraamusmaksujen johdosta tarvittava lisähenkilöstön määrä Oikeusrekisterikeskukselle on 0,1 henkilötyövuotta.

Lakiesityksessä ei ole arvioitu, kuinka paljon Oikeusrekisterikeskukselle tehtäisiin vuositasolla lakiesityksen 28 §:n 3 momentissa tarkoitettuja sakkorekisteriotepyyntöjä. Mikäli valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus sakkorekisteritietoihin katsottaisiin vastoin edellä lausuttua perustelluksi ja tarkoituksenmukaiseksi, niin Oikeusrekisterikeskukselle aiheutuvia järjestelmäkehityskustannuksia ja henkilötyövaikutuksia tulisi selvittää ja arvioida tarkemmin.

Haataja Sakari 91237228C

Digitaalinen allekirjoittaja: Haataja Sakari 91237228C
Päiväys: 2021.09.08 12:57:41 +03'00'

Sakari Haataja
Lakimies, vt. yksikönpäällikkö
puh. 029 56 65797, sakari.haataja@om.fi